

BOGANMELDELSER

J. M. Keynes: THE GENERAL THEORY OF EMPLOYMENT, INTEREST, AND MONEY. Macmillan, London 1936. 403 S.

Her er en ny Bog af Mr. Keynes. En ny Bog med nye Teorier og nye Begreber, en ny Bog, der formodentlig vil give Anledning til Diskussioner og nye Misforstaaelser. Keynes har i hvert Fald givet Bolden op med Fynd og Klem. Det er ikke hans Formaal at give »a new version of old doctrines«. Hans Forgængere faar en ublid Medfart, deres Teorier kasseres og nye sættes i Stedet.

Medens Keynes i sin tidligere Bog, »A Treatise on Money«, særligt beskæftigede sig med de Faktorer, der bestemmer Prisniveauets Højde, og forudsatte en Produktion af en given og uforandret Størrelse, har han her først og fremmest sat sig den Opgave at forklare, hvad der bestemmer Beskæftigelsens Omfang. Han opstiller et Par nye Begreber, »Aggregate Demand Function« og »Aggregate Supply Function«, der begge maales i Penge og vedrører Samfundets totale Produktion, og det Beskæftigelsesomfang, der bliver virkeliggjort, er det, hvorved Totaltilbud og Totalefterspørgsel er lige store.

Klassikerne — hvortil Keynes regner *Marshall, Edgeworth og Pigou* — har med *J. B. Say* antaget, at »Udbuddet frembringer sin egen Efterspørgsel«. D. v. s. man har antaget, at Totaltilbud og Totalefterspørgsel er lige store ved en hvilken som helst Beskæftigelsesgrad. Hvis det er Tilfældet, vil Konkurrencen føre til en Forøgelse af Produktionen op til det Punkt, hvor man har fuld Beskæftigelse i den Forstand, at en yderligere Forøgelse af Produktionen vilde medføre, at Reallønnens Grænsenyttelse ikke længere vilde opveje Arbejdets Grænseulyst. Beskæftigelsens Omfang bestemmes altsaa i sidste Instans af, hvilken Løn Arbejderne er villig til at arbejde for, og der kan — bortset fra Friktionsarbejdsløsheden — ikke eksistere anden Arbejdsløshed end den, der skyldes, at Arbejderne ikke vil gaa under en vis Minimumsløn. Konsekvensen er altsaa, at Midlet mod Arbejdsløshed er Lønnedsættelser.

Keynes er ikke tilfreds med denne Løsning, men anser den for at være blot et specielt Tilfælde af den generelle Teori, han ønsker at give os. Han vender sig mod den Tanke, at det er en Afvejning af Reallønnens Grænsenyttelse og Arbejdets Ulyst, der bestemmer Beskæftigelsesgraden. Hvad Arbejderne søger at opretholde, er ikke Reallønnen, men Pengelønnen. Og hvad mere er: Det er meget tvivlsomt, om Arbejderne og Arbejdsgiverne i det hele taget kan bestemme Reallønnen gennem deres Lønftaler. Reallønnen bestemmes af Grænseproduktet i *the wage-goods industries* (*wage goods* er de Varer, hvis Priser bestemmer Pengelønnens Nyttelse)

BOGANMELDELSER

J. M. Keynes: THE GENERAL THEORY OF EMPLOYMENT, INTEREST, AND MONEY. Macmillan, London 1936. 403 S.

Her er en ny Bog af Mr. Keynes. En ny Bog med nye Teorier og nye Begreber, en ny Bog, der formodentlig vil give Anledning til Diskussioner og nye Misforstaaelser. Keynes har i hvert Fald givet Bolden op med Fynd og Klem. Det er ikke hans Formaal at give »a new version of old doctrines«. Hans Forgængere faar en ublid Medfart, deres Teorier kasseres og nye sættes i Stedet.

Medens Keynes i sin tidligere Bog, »A Treatise on Money«, særligt beskæftigede sig med de Faktorer, der bestemmer Prisniveauets Højde, og forudsatte en Produktion af en given og uforandret Størrelse, har han her først og fremmest sat sig den Opgave at forklare, hvad der bestemmer Beskæftigelsens Omfang. Han opstiller et Par nye Begreber, »Aggregate Demand Function« og »Aggregate Supply Function«, der begge maales i Penge og vedrører Samfundets totale Produktion, og det Beskæftigelsesomfang, der bliver virkeliggjort, er det, hvorved Totaltilbud og Totalefterspørgsel er lige store.

Klassikerne — hvortil Keynes regner *Marshall, Edgeworth og Pigou* — har med *J. B. Say* antaget, at »Udbuddet frembringer sin egen Efterspørgsel«. D. v. s. man har antaget, at Totaltilbud og Totalefterspørgsel er lige store ved en hvilken som helst Beskæftigelsesgrad. Hvis det er Tilfældet, vil Konkurrencen føre til en Forøgelse af Produktionen op til det Punkt, hvor man har fuld Beskæftigelse i den Forstand, at en yderligere Forøgelse af Produktionen vilde medføre, at Reallønnens Grænsenyttelse ikke længere vilde opveje Arbejdets Grænseulyst. Beskæftigelsens Omfang bestemmes altsaa i sidste Instans af, hvilken Løn Arbejderne er villig til at arbejde for, og der kan — bortset fra Friktionsarbejdsløsheden — ikke eksistere anden Arbejdsløshed end den, der skyldes, at Arbejderne ikke vil gaa under en vis Minimumsløn. Konsekvensen er altsaa, at Midlet mod Arbejdsløshed er Lønnedsættelser.

Keynes er ikke tilfreds med denne Løsning, men anser den for at være blot et specielt Tilfælde af den generelle Teori, han ønsker at give os. Han vender sig mod den Tanke, at det er en Afvejning af Reallønnens Grænsenyttelse og Arbejdets Ulyst, der bestemmer Beskæftigelsesgraden. Hvad Arbejderne søger at opretholde, er ikke Reallønnen, men Pengelønnen. Og hvad mere er: Det er meget tvivlsomt, om Arbejderne og Arbejdsgiverne i det hele taget kan bestemme Reallønnen gennem deres Lønftaler. Reallønnen bestemmes af Grænseproduktet i *the wage-goods industries* (*wage goods* er de Varer, hvis Priser bestemmer Pengelønnens Nyttelse)

og dette bestemmes igen af den forhaandenværende Kapitaludrustning i disse Industrier og Beskæftigelsens Omfang. Ligeledes forkaster Keynes den Teori, at Totaltilbud og Totalefterspørgsel er lige store ved en hvilken som helst Beskæftigelsesgrad. Hans Teori er i Korthed følgende:

Forøges Beskæftigelsen, stiger ogsaa Samfundets totale Indkomst. Forbruget stiger, men ikke saa meget som Indkomsten steg. Derfor kan ikke hele Beskæftigelsesforøgelsen sættes ind paa at frembringe Konsumvarer, men der maa finde en vis Investering Sted for at afbalancere Forskellen. (Investering defineres som »addition to the value of the capital equipment«). Vi kan stort set betragte Totalindkomsten som en Funktion af Beskæftigelsesgraden. Kender vi endvidere »the propensity to consume«, kan vi beregne Forbruget som en Funktion af Indkomsten. Forskellen mellem Indkomst og Forbrug giver os den Investeringsrate, der er nødvendig for at skaffe Ligevægt. Vi kan nu opstille en Tabel over sammenhørende, potentielle Værdier af Beskæftigelse, Totalindkomst, Forbrug, Opsparing og Investering. Den aktuelle Investering bestemmes af Laanerenten og Kapitalens Grænseeffektivitet, der defineres som den Rentefod, der vil gøre den diskonterede Værdi af det paagældende Kapitalgodes forventede, fremtidige Afkast lig med Reproduktionsomkostningerne. Den saaledes bestemte aktuelle Investeringsrate og vor Tabel giver os nu een og kun een Beskæftigelsesgrad (og hermed Produktion, Totalindkomst o. s. v.), der er forenelig med Ligevægt. Denne Beskæftigelsesgrad kan ikke være større end fuld Beskæftigelse, men den kan meget vel være mindre.

Men tilpasses da ikke Laanerenten automatisk, saaledes at der kan skaffes Ligevægt ved en hvilken som helst Beskæftigelsesgrad? Her brænder Tampen, og her kommer vi til den Keynes'ske Renteteori. Keynes forkaster den Teori, at Kapitalrenten er den Pris, der skaffer Ligevægt mellem Opsparingen og Efterspørgselen efter Kapital (Investeringen). Opsparing medfører ikke eo ipso Udbud af Laanekapital. Har man sparet Penge op,, staar det endnu tilbage at bestemme, hvorvidt man vil holde sine opsparede Midler i Pengeform, eller man vil anbringe dem i Obligationer el. lign. Renten er ikke en Belønning for saving, men for not hoarding, og den maa indstille sig paa en saadan Højde, at den Sum, Individierne alt efter deres »liquidity preference« tilsammen ønsker at holde i Pengeform, bliver lig den forhaandenværende Penge-mængde. Renten har vel Indflydelse paa Opsparingen, men Sammenhængen er her først og fremmest den, at Renten er afgørende for Investeringen, der igen bestemmer Totalindkomsten og dermed Opsparingen. Ved Behandlingen af Efterspørgselen efter Penge — »the incentives to liquidity« — lægger Keynes særlig Vægt paa den Efterspørgsel, der kommer fra Folk, der spekulerer i den fremtidige Udvikling i Rentefodens Højde, d. v. s. i Priserne paa »debts«. Vi genfinder her i noget ændret Form »bull-bear«-Teorien fra »A Treatise on Money«. Falder Renten, vil der, siger Keynes, vise sig en større Efterspørgsel efter Penge, navnlig fordi visse Folk ønsker at holde deres Midler i Pengeform, fordi de mener, Renten senere vil være højere og Priserne paa Obligationer og andre »debts« lavere end Tilfældet er for Øjeblikket. Den saaledes forøgede Efterspørgsel efter Penge bidrager til at holde Renten oppe. Rente-

fodens Højde er derfor i høj Grad bestemt af Folks Forventninger om, hvor høj den vil være i Fremtiden, og det er derfor meget vanskeligt at bringe navnlig Renten for langfristede Laan ned under det tilvante Niveau. Og kan end Folks Opfattelse af, hvad der er normal Rente ændre sig med Tiden, saa er der dog et Minimum for Laanrenten, nemlig den Del, der bestaar af Risikopræmie og Omkostninger ved at bringe Parterne sammen. Det er nu Keynes' Teori, at the propensity to consume er for svag, saa at den Opsparing, der vil finde Sted ved fuld Beskæftigelse, ikke vil blive holdt i Ligevægt af den Investering, der kan foregaa paa Grundlag af en konventionelt bestemt, genstridig Rentefod og en Grænseeffektivitet, der er bestemt af Fremtidsforventningerne og derfor farvet af den øjeblikkelige Stemning, optimistisk eller — hvad der er mere aktuelt — pessimistisk. Følgen er, at Beskæftigelse og Indkomst maa falde, indtil Samfundet bliver saa fattigt, at Opsparing og Investering nu holder hinanden i Ligevægt. For at opnaa fuld Beskæftigelse anbefaler Keynes derfor, at Staten i højere Grad end hidtil tager Haand i Hanke med Investeringen og samtidig stimulerer the propensity to consume, f. Eks. ved dertil egnede Beskatningsforholdsregler.

Hvad angaar Forbindelsen mellem Lønshøjde og Beskæftigelsesgrad, benægter Keynes vel ikke, at Lønnedsættelser under visse Omstændigheder kan føre til større Beskæftigelse, men han er med de nuværende institutionelle og politiske Forhold Tilhænger af at holde Lønningerne stabile, eller i det lange Løb stigende med Produktiviteten, og foretage de nødvendige Tilpasninger ved Hjælp af Forandringer i Pengemængden og Valutakursen.

Den, der vil sammenligne »A Treatise on Money« og den foreliggende Bog og søge at danne sig et Overblik over de Keynes'ske Læresætninger, vil komme paa meget haardt Arbejde. Keynes har nemlig ændret ikke alene en Del af sine Anskuelser, men paa afgørende Punkter ogsaa sin Terminologi. Det fortvivlede Indkomstbegreb fra den tidligere Bog er nu forladt, og saving og investment er defineret saadan, at de nødvendigvis maa være lige store. Forbruges f. Eks. en ringere Del af Indkomsterne, uden at det har været forudset af de Driftsherrer, der producerer Konsumgoder, afbalanceres den større Opsparing af de usolgte Lagre af færdige Konsumgoder, der efter Definitionen hører med til Investeringen. Opsparing og Investering er defineret som blotte Resultater, der begge omfatter Forskellen mellem Indkomst og Forbrug. Dette er maaske logisk, men Begreber af denne truistiske Karakter er lumske Tjenere, der let kan spille deres Herre et Puds. Mon der ikke, hvordan man nu end definerer Investeringsbegrebet, skulde være Grund til at holde den frivillige Investering adskilt i Analysen fra ufrivillig Kapitalforøgelse som den ovenfor omtalte. I denne Retning maa man søge Forklaringen, naar der til Trods for, at Opsparing og Investering altid er lige store, efter Keynes' Teori kun er een Værdi, der er forenelig med Ligevægt.

Naar man har gjort sig fortrolig med Keynes' nye Begreber og hans Maade at tage Tingene paa, kommer man efterhaanden til at tvivle paa, at hans Teorier alle er saa epokegørende nye, som hans voldsomme Angreb paa den herskende Økonomi lader formode. Den Tanke, at Renten er afgørende for Investeringen og dermed for Beskæftigelse og Totalindkomst,

var jo ikke ny, selv da Keynes udgav sin »Treatise« — i hvert Fald ikke for skandinaviske Læsere — og heller ikke forbavses vi ved at høre, at Fremtidsforventningerne er afgørende for Investeringen. Det er ikke saa meget Ingredienserne i den foreliggende Bog, der er nye, som det er Anretningen. Keynes gaar paa tværs af den hævdvundne Inddeling af Økonomien, og han har sikkert Ret, naar han angriber den sædvanlige Opdeling i Bind I: Produktions-, Pris- og Fordelingslære, og Bind II: Penge- og Bankvæsen, hvor det, der blev sagt i Bind I, glemmes, og det er nye Størrelser som Pengemængde og Omsætningshastighed, der regerer. Af de nye Ting indtager Renteteorien og »bull-bear-Teorien« en afgørende Stilling. Desværre faar vi heller ikke i denne Bog nogen indgaaende Redegørelse for bull-bear-Elementets nærmere Mekanisme, og man faar derfor ikke et overbevisende Indtryk af, hvor stor Vægt der kan tillægges det ved Siden af de andre Elementer i Efterspørgselen efter Penge.

Hvis man anvender Keynes' System paa et statisk, jævnt fremadskridende Samfund, vil man se, at det Pengebehov, der stammer fra the speculative motive og the precautionary motive forsvinder, det, der stammer fra the transactions motive bliver konstant, Renten afbalancerer Opsparing og Investering, og de andre Læresætninger, Keynes har forkastet, kommer til Ære og Værdighed igen. Keynes' System er en dynamisk Korttidsteori, medens de Teorier, han angriber, efter deres Væsen tager Sigte paa statiske Forhold og lange Perioder.

Det er Keynes' Fortjeneste at have produceret et Stykke dynamisk og velgørende uortodoks Økonomi. Hans Bog indeholder mange interessante Synspunkter og Idéer, stimulerende til Eftertanke — og til Modsigelse. Og saa er den naturligvis skrevet i den Keynes'ske Stil, en behagelig Afveksling fra meget af den Økonomi, der skrives nutildags. Matematik kan være videnskabeligt nødvendig, men det er vanskeligt at gøre den litterært tiltrækkende. Bogen betegner en videre Udvikling af Keynes' Idéer fra »A Treatise on Money«, men den afgørende Syntese synes endnu at mangle. Og som sædvanlig trækkes der store Veksler paa Læserens Evne til at forstaa en halvkvædet Vise og selv stille de fornødne Mellemregninger op. Selve Bogens Opbygning forekommer noget løs. Flere Kapitler fremtræder mere som selvstændige Digressioner end som Afsnit af et samlet Hele, og saa mange af Henvisningerne er ikke til det foranstaaende, men til det efterfølgende, at man til Tider faar Fornemmelsen af, at man er begyndt i den gale Ende af Bogen.

Vil Keynes skrive endnu en Bog og give os en afklaret, systematisk og udførlig Fremstilling af sine Teorier? Eller hylder han stadig den Opfattelse, han gav Udtryk for i »Essays in Biography«, at »Economists must leave to Adam Smith alone the glory of the Quarto, must pluck the day, fling pamphlets into the wind, write always sub specie temporis, and achieve immortality by accident, if at all?«

H. Winding Pedersen.